

IGANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1902-ko Garagarrillaren
13.ªEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur chiki bat.1902-ko Baguillaren
13.ª**IBAIZABAL-en Echea: Bilbon—Dendari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.**

Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.ª derecha.

AITA SAN ANTONIORI

1

Pentzamentu bat gogoratu jat
Munduan esplikatzeke,
Gurasoren asikeria
Zer dan umearentzako,
Eta beraren segimientua
Bide onai jarraitzeke;
San Antoniok alan zituan
Santu andi eguiteko.

2

Bedeinkatua izan dedilla
Antonioren izena,
Gaztetatikan izan zalako
Umildia ta zuzena;
Beren partetik beti daduka
Onak Jaungoikotasuna,
Mundu onetan erremediau
Ditu (O) zeinbat personal

3

Esan nai neuke San Antonio
Noz jaio eta noz il zan,
Gaiñera zelan ibillia zan
Bera munduko bizitzan;
Erakutziak emon zituan
Deunguia etzanak izan,
Orren gomutaz gu Euskaldunok
Fededun bizi gaitzan.

4

Milla ta eun da laroguei eta
Amaboskarren urtean
Portugaleko Erreñuan zan
Lisboa-ko ziudadean,
San Antonio anche jaio zan
Mundura zorionean,
Bautismo santua artu eban
Zortzigarren egunean.

5

Don Martin Bullon izan zan Doña
Mari-Teresen esposo,
Onehek biok izan zirean
San Antonio guraso,
Amabost urte zituan arte
Gurasoak eben jaso;
San Agustinen abitua artzen
Joan jaken lastimoso

6

San Agustinen ordenakoak
Ziraden kanonigoak;
San Antoniok an sartuteko
Beti zitun desioak;
Baita sartu ta amaika urte
An zituan igaroak,
Biotzetikan sentitzen zitun
San Franziskon abisoak.

7

Abitu ori mudatu eban
San Frantziskona artzeko,
Ezaguturik konbeni zana
Munduan predikatzeke;
Beren deseo danak zirean

Jentea konbertitzeko;
Au artu eta guertu jarri zan
Nora nai abiatzeko.

8

Abitu onaz amar urtean
Bizi izan zan munduan,
Jaun zerukoak badaki zeinbat
Arima salbau zituan;
Gaisorik asko sendatu eban
Mediku baten moduan,
Milagrosua zana artatik
Artuten eben goguan.

9

San Antonio zan mundu onetan
Jaun zerukoan ordea,
Esanak baiño erakutsia
Beti da gauza ohea,
Abildadean azkarra eta
Biotzetik zan noblea,
Jaunagandikan zedukalako
Onak grazia doblea

10

Eleizearen eguski eta
Relijioen serafin,
Gloria eutsan Portugali ta
Onura Españarekin,
Italiako tesoreru ta
Guerreru infernuakin;
Maillurik aguiriena au
Izan da erejiakin.

11

Birtutearen konsueloa
Pekatuaren samiña,
San Antonio beti izan da
Askori ondo eguiña;
Predikadore ederra eta
Gutziz bitarteko fiña,
Leku askotan erakutsia
Jesucristoren dotriña.

12

Ichas ondora joan zanean
Antonio predikatzen,
An erejiak siniskerarik
Bapere ezeutsen artzen,
Uretan ziran arraiñai bera
Asi izan jaken deituten;
Etorri zaitez Jesucristoren
Berba ederrak aditzen.

13

Zelan deitu ta alan etorri
Arrain guztiak batera,
Euren buruak uretatikan
Gora zituen atera
Bendezioa bota zioten
Amaitsiagaz batera;
Umildadea erakutsi ta
Joan zirean atzera.

14

Momentu atan ikusiagaz

Milagro ori eguiten,
Esaten eben Jaungoikozkoa
Zala, oin degu sinistzen,
Berilasse asi zirean
Bautismo santu eskatzen,
Andik aurrera aleguñean
Antoniore seguitsen.

15

Zer gauzak gueien senda zebazan
San Antoniok erida
Pekataria paratuseaz
Jaungoikoa beguira,
Esaten eutsen bide oneri
Biurtu baga seguira
Guero etorri ezakizuen
Zeuen arimen galbida.

16

Konseju onik asko emonda
Joan izan zan mundutik,
Pekataria lagun eguiten
Beti daukagu zerutik;
Zeinbat persona osoro gaizki
Zeudenak osasunetik,
Bera eskatuaz saniatuta
Joan dira Urkiolatik.

17

Ni noanetan Urkiolara
An egoten naz beguira
Zeinbat erren da gaiz tristedunak
Ara eldu etedira,
An makulutan burdi batzuek
Kargatzeko lain badira,
Gaiso etorrita osasunduk
Utziak danak eidora.

18

Ezin neronek esan nezakez
Guztiak diran moduan,
Zeinbat milagro eguin zituan
San Antoniok munduan,
Marinelari lagundu eutsen
Arriku baten barkuan,
Ark emoniko chalupachu bat
Anche dauko eleiz barruan.

19

Penitente ta predikadore
Ibilli izan zan artean,
Santu eguinda Urkiolan dago
Abadiñoko partean.
Zeinbat erromes ingurutzen dan
An dagoan parajea,
Deboziotan ondo arturik
Santu ori barrunean.

20

Arbolario ta albateruak
Dira munduan ugari
Erremedio guñen dabilatzaz
Ganadu gaiso danari
Enaiz orretan ni orren kontra
Segui beioe lanari,
Baiña San Anton baiño oberik
Ondiño ezta aguri.

21

Jaungoikoandik beti daduka
San Antonek arkantsua,
Ondo zaintzeko lur maitea ta
Baita gaiñera ichasua,
Kristau fiolak au da munduan
Guretzat bitartekua,
Zainduten gaitu zeinbat persona
Ta gaiñera ganadua.

22

San Antonio etzan munduan
Izan berera zalea,
Mendi altuan auturik dauko
Berendako parajea,
Aldia urrin askotatikan
Etorten jako jentea,
Ezaguturik gureganako
Dadukan borondatea

23

Dudarik бага esan bear dot
Biotzetikan eguia
Gure artean beti ta beti
Daukagu zure premia,
Euskaldun danok gorde gaguizuz
San Antonio andia,
Guero zeurekin gozau dezagun
Zeru altuan gloria.

24

Oguetamasei urte zituan
Mundu onetan pasatu,
Milla ta berreun ta oguetamaika
Garrean lurperatu;
Gure San Antonio Paduak
Milagroik asko eguin du,
Ili baiño aurretik zeruan bere
Eutsen atea zabaldu.

25

la agonian esan eutsazan
Frai Lukasi bere autuak,
Ikusten ditut atea zabal
Dabela zeru altuak,
Anche daduka Jesus maitea
Onduan Birjiña altsuak,
Baita gaiñera (O) zeinbat koru
Aingueruz inguratuak.

AMEN

DOMINGO BESAITA-ORMAECHEA (ONBE)

URKIOLAKO ARDAUDUNA

(Ipulña)

NCHINA, ugarazioak edo
iguelak arriakaz berba
eguiten ebenean, Anbo-
toko damea sortu baiño
lenchuago, mutilzar bat bizi zan Ur-

kiolan. ¿Nor zan? ¿Zek ekarri edo eroan eban eremu atara? ¿Zein erritan jaio zan? Onak eta onen antzeko itaune edo pregunta asko al daukez bat-edo-batzuk min-ertzean, nok erantzun euki gura leukeela.

Anbototik urrun urruneko base-
rri-eche batekoa zan mutilzar au, baltzerana, amesetan izan ezik barre-
rik eguiten ezekiana, amazortzi urte eukazaneko alargun ichurakoa, ez palanka jokoetara, ez pelota jokora-
ko zaletasun edo afiziño bagakoa, negu-choriak lakosse issilla, adiskide izatea zer zan ezekiana, gastea izan baguea, edozein erritan erbestekoa irudi izango ebana: ona emen nor zan Prantzi.

¿Zelan egoten dira soloetan gue-
rizea eguiteko baiño bestetarako ba-
lio izaten eztaben arbola, lorarik be inoiz aguertuten eztabenak? Oneta-
rasse bizi zan ama il jakonean. Lobak ezeutsen inoiz osabea esan, arrebak nebea bere ez. Onen antzeko guizo-
nak, besteak biotza dauken tokian, bigarren guibela aldauke; elitzakez bestela luzaro bizi al izango.

San Antonio egun baten goizean goizetik inori ezer esan barik, oi eba-
nez, igon eban Urkiola ganera. Egun atan baiño gogo arguiago ezeban inoiz erakutsi; baina ez uste izan go-
galdi edo umore ona Elizarateak edo ardaoak edo dantzeak emon eutsanik.

Prantzi-ri barrua zabaldu ta gogoa arguitu ta anak arindu eutsazana, ardaudunak egun atan baturiko di-
rua izan zan.

Inoizko luzeena izan zan gau ata-
ko lorik eguin-eziña. Ezin kendu al izan ebazan burutik Urkiolan ikusiri-
ko diruak: izpia ta koipea ta guizena baiño besterik ezeukazan okela edo araguiagaitik, zidarrezko edo urre-
zurizko diru ederrak parra parra. ¡Naparroan erdi duarik erosiriko ar-
dauagaitik odola dirutan kendu bear zala! Au eguitari ezerichon charto, berak ez eguitari baiño. «Eguin daigun, ziñoan, zotalez ta zoiz ta

arratalez, teilla orde z arratalak ipiñi-
ta, echechu bat, urre biurtuko dana.»

Arik aste bira guizon bat ikusi zan Urkiolan, parasmak edo armiar-
mak eurentzat leguez, berentzako bizitokia berak eguiten. Padarra edo *ermiño*-a zalakoan alberri askotatik ekarten eutsezan jakiak edo jate-
koak. Neguan baturiko oilloak nai beste arrautza eguiten eutsen: ba-
tzuk saldu, besteak zezin edo abra-
kai orde z emon, besteak chitatako gordeaz, San Antonion jai-eguna el-
du zanean, echea bete janari ta eda-
ri eukazan. Ezeban inoiz ikusi Prant-
zik orduan batu eban beste diru. Negua joan da udea etorri, urrea gorri ta zuri pillotuten urte askotan bizi izan zan. Urkiolako inguru guz-
tietan entzute andia ta ona eukazan Padarrak. Bakar bakarrik Urkiolako Santua zan Prantzik beregandu ezin ebana.

Gau baten bururatu jakon, gogor-
tuta eukan diru guztia (1) pillotu ta kontatea. Lenengo amaseikoari ikuti eutsaneko, *chut* esanaz, aoan sar-
tu ebazan eskumako erpurua (atz nagusia) ta urrengo atza. Chapel zar baten eskua sartuaz, bigarrenan asi zan dirua kontaten, baiña alpe-
rrik; chapel ta eskua, bitzuak erre jakazan. Suetera ariñeketan ur billa joan zan guero, uraz diru aren be-
rarizko berotasuna otzitu al izango ebalakoan; baiña alperrik. ¿Zer eguin orduan? Lotsa guichigaz Aita San Antonio-gana joan zan. Belaunikatu zan bere aurrean, ta erdia eskiñi eutsan santuari, baldin diru arek otzitu ta bere barruko kezak bare-
tu ta baketutakoan. Sinistu be ezin eguin izan eban bere beguiakaz eku-
sana: paperchu bat goi goitik altzora jausi jakon; ta ordu atanche berba onak entzun ebazan: *Artu ori ta berorrek diñoana eguin.*

Amar urte eukazanean leguez biz-
kor bizkor joan zan Prantzi echera,

Dirua gogortutea, gure baserritarren esake-
ran, balio guichiko diru askogaz, balio andiko guichi eguitea da.

adurra ezpanetatik beera tantaka tantaka eriola, papera eskuetan ar-
tuta, erraz erraz kontau al izan eba-
zan diruak. Zabaldur eban guero pa-
pera, ta ona emen zelango berba osagarriak eukazan: *Ez inori ezer ostu.* Dotriña edo ikasbide-orri bat zan San Antonion emon eutsan pa-
pera. Bigarrenaz, lenengotan baiño biotz obeaz, banan banan aratu eba-
zan diruak; eta erdia San Antonion-
tzat ichi ta beste erdia eskekoai emoten asi zan Prantzi.

IZKIRIMIRIAK

ABERDI inguruan eldu zan guizon bat cholinduta edo birloratuta, au da, ardaoak burua arinduta. Bere emaztea, emakuma gueienak leguez barritsua ta buru guichikoa, egoan berari beguira.

Senarra echeratu zanean, asi zan bestea garratzak esaten: «Lotsaga-
rria da au. ¡Echera onen berandu ta orren modu charrean etorri!»

—Baiña, Tomasa, enau inok ikusi.

—Baiña neuri entzungo deuste, ta jakingo dabe.

Aizete baten guizon bat egoan buru-utsik kale bazter baten.

—¿Zertanago or? esan eutsanbatek.

—Aizeak kapela eraman dit, eta besteren bat jabegabea noiz ekarriko oteduen zai nago.

Guipuzkoako eztakit zein erritan, joan zan chartela artutera Praissko erichon guizon bat, ez auza erri-
me errime *Dotriñan*; baiña bai esa-
kera politikak eukazana. Abadearen aurrera zanean, autortu eutsan zeta-
rako ustean joan.

—Ongui da, ongui da; erantzun eutsan abadeak.

—Tira ba Praissko. ¿Zeinbat Jainko dare?

—¡Arranoa!! ¿Nobedaderen bat aldegu?

—Ez Praissko.

—Ba orduan, Jauna, igaz aiña.

Urte biko ume bat eiegoan Or-
duñan, barbarik eguiten asi bakoa. Osaguilla bati deitu eutsen gurasoak zer zan edo zer etzan jakiteko.

Osaguilleak, miña azpi ta ganetik ondo ikusi ta guero, esan eutsen:—
«¿Orduñako bertakoa da berau?»—
Baietz erantzun eutsenean, esan eban—«Orretara ezker ez larritu ezer be. Orduñakoa bada ukondotik be berbeak urtengo deutso.»

—Guilbor ori ederto ipiñi eidok gaur.

—Bai, Erri, ondochu. Chartago bizi danik badago.

—¿Zer jan dok ba?

—Sopa ta lapikoko ta porrusalda ta orretarikorik onako egunetan echoat nai izaten; orrek echean.

—Ezabill charto.

—Oillasko-oillandak, lebatza, an-
gulak, igarri ezindako gauza biribill biribill batzuk, eskailluak inoizko onenak, charrikia, arrautzatan otza-
rakadea...

—¿Zelan sartu al izan dozak ur-
daillean orrenbeste janari?

—Oguien oguiaz eta ardaoen ar-
daoaz.

—¡Billaro! Udea igaroteko alaga-
lako tokia! ¡Ango arboladoiak! ¡An-
go urak, urak batez be! Otzak eta argui ta garbi ta ederrak.

Onelanche eragoion edo ziarduan ardoa zale andi batek. Bere adiskide batek, uragaitik alako gauzak en-
tzueran arrituta, itandu eutsan:

—Baiña, mutill, urak ain ardura andia, inoiztik ona emoten deua?

—Ardaoa ondo edateko, ur otze-
tan apur baten eukitea langorik echa-
gok, erantzun eban besteak

LA EDITORIAL VISCANA derichon moldaguitan
Gran Vía, 26 eta Ledesma, 15.

IBAIZABAL

BILBON ASTEAN ASTEAN URTETEN DABEN EUSKERAZKO PAPELA

Guztitariko bertsoak ekarten dauz: Mutilzarrenak, neskazarrenak, tanbolinteruenak, sakristauenak, eta abar. Izkirimiri edo *chaskarrillo*-tan barriz ¡Josuuus! guardi-zibil bati barrezka negar eraguiteko beste. Ganera, ipuiñak, irakurkizun edo *artikulo* politikak Euskal-erriko gauzen ganean, irakasbide onak baserritarrentzat, gatz-piperdun zapladak gure artean euskereari destainaz begiratuten deutenari, igarkizunak burua sor daukenari elchoa baiño zoliago ipiñi eraguitekoak; berba baten, zapatu arratz domeka goizak aida baten eta gozoro igaro erazoteko papelik onena.... ta guztia **Chakur chiki** bategaitik; eta echean, inora mobidu edo iguitu barik artu nai izan ezker, **iru peseta** urtean. ¿Ezkatu leike gueiago?

Papel au ezta sartuten *politika*-n; gauza orretan bakochak bere erechia euki bei. *Euskera gaisoa*, ain ederra ta ain maitegarria, ta ain baztertua euskaldun askoren gogoetan, jasotea da IBAIZABAL-en eguitizun bakarra. Barrezka barrezka euskaldunai euskerea maite izaten erakutsi; orrisse da bere gogo.

Gure arduradunak, au da, *suskriziño* edo euspen batzaillak eta saltzaillak onechek dira:

BIZKAIA.—*Bermeo*, José Antonio Zabala; *Lekeitio*, Julián Zarreta; *Lemona*, Prudencio Arrien; *Plencia*, Bernardino Sierra; *Munguia*, Eustasio Bilbao; *Markina*, Felipe Eizaguirre; *Durango*, Roberto Soloaga.

GUIPUZKOAN.—*Donostia*, Zacarías Leizaola, Loyola, 17, liburutegia; *Azpeitia*, Salvador Bengoechea; *Bergara*, Francisco Oyanguren; *Tolosa*, Baleriano Mokoroa; *Iruñ*, Guillermo Iguaran; *Deva*, Esteban Egaña; *Zumaya*, Pedro Ignacio Aizpurua; *Zarauz*, Jenaro Elizondo; *Oñate*, Fermin Bengoa; *Mondragon*, Antonio Kerejeta; *Eibar*, Julian Odriozola; *Renteria*, Gabriel Echebeste; *Pasaia*, Juan Valverde; *Arechabaleta*, Francisco Galdós; *Ondarroan*, Aquilino Echevarria.